

«ОСНОВИ ГЕРМЕНЕВТИКИ»

(к.і.н., доц. Бевзюк Н.П.)

Курс «Основи герменевтики» присвячений філософській герменевтиці як науці розуміння тексту і як науці про розуміння світу в цілому. Він складається з двох частин: в першій розглядаються основні поняття герменевтики тексту, в другій – концепції окремих авторів, які досліджують процес розуміння світу людиною, таких як: Ф. Шляйєрмахер, В. Дільтей, М. Гайдеггер, Г.-Г. Гадамер, П. Рікер та інші. Під герменевтикою мають на увазі універсальну теорію інтерпретації знаків. Герменевтику визначають в широкому сенсі – як універсальну дисципліну для пізнання світу, і в вузькому сенсі – як інструмент в розумінні значення і смислу виявів людського духу (мистецтва, релігії, моралі, мови і т.і). На основі узагальнення конкретного матеріалу аналізуються особливості історико-філософських джерел, вивчаються процедури тлумачення текстів для адекватного розуміння об'єкта пізнання. Як теорія інтерпретації тексту і наука про розуміння смислу, герменевтика виявляється універсальним методом в області гуманітарних наук. Вивчення курсу герменевтики допоможе студентові працювати з джерелами наукового характеру, зокрема аналізувати й узагальнювати їхній зміст згідно з науковими критеріями, а також використовувати набуті знання під час вивчення інших гуманітарних дисциплін.

АРХІВНІ СТУДІЇ В ФІЛОСОФІЇ

(д.ф.н., проф. І.В.Голубович)

Курс акцентує увагу на простому факті, про який ми часто забуваємо. Будь-яка філософська думка, навіть така, що позначається як «вічна філософська істина», з'явилась в конкретних історичних умовах, мала свого автора та була зафіксована на якомусь матеріальному носії інформації. Курс знайомить студентів-філософів з основами таких важливих фахових дисциплін як джерелознавство, архівна справа, історико-філософська архівістика. Дається уявлення про розмаїття філософських першоджерел та їх подекуди драматичну, таємничу, детективну історію (втрачені чи сховані рукописи, манускрипти, папіруси тощо, фальсіфікації, підробки, монополія на особисті архіви філософів (фрагменти досократиків, «казус Ніцше», архіви З. Фрейда, К. Г. Юнга тощо). Курс сприяє оволодінню основними правилами роботи в архівних установах державного рівня, в приватних архівах, навичками створення особистих, сімейних, «народних» архівів. Студенти мають оволодіти базовими прийомами та методами пошуку ретроспективної інформації, оформлення документації з обліку, зберігання і використання архівних документів. Одне з головних завдань курсу - сформувати основи етичної та правової культури у сфері збору та презентації архівного матеріалу для виконання наукових й публічних проектів. Конкретний матеріал, з яким мають працювати студенти, – електронна та паперова колекція філософських першоджерел, яка була зібрана автором курсу в архівах США під час виконання міжнародних проектів (Колумбійський та Принстонський університети), архівні колекції відомих вчених Одеси, які зберігаються в Науковій бібліотеці

ОНУ імені І. І. Мечникова, а також унікальні документи інтелектуальної історії Одеси другої половини ХХ ст. з особистих архівів відомих одеситів.

ЕТИКА

(д.ф.н., проф. І.В.Голубович)

Предметом вивчення однієї з базових філософських дисциплін є мораль як складний соціокультурний феномен. Етику часто визначають як практичну філософію, як мистецтво жити у гармонійному зв'язку з собою та оточуючим світом – таким мистецтвом мають оволодіти студенти. Етика вчить ставити питання про джерела та генезу наших норм поведінки та спілкування, морально-ціннісної царини культури як такої. Хто (або що) є фундатором, першопричиною та законодавчою базою моралі – Бог, Природа, Влада, яка намагається управляти підвладними не лише через примус, ми самі, коли на договірній основі домовляємось як жити разом і уникати «війни усіх проти усіх»? Що таке добро та зло, в чому полягає їх природа та прояви, чому так складно подекуди відрізнити одне від одного, чому добро та зло маскуються та «перевдягаються»? Що таке «таліон», «золоте правило моралі», «категоричний імператив» як регулятори моральної поведінки? Як на рівні теорії та практики розібратися у розмаїтті етичних орієнтацій людства: натуралізм, евідемонізм, гедонізм, аскетизм, альтруїзм, утилітаризм, егоїзм, прагматизм тощо? Що таке етичний вчинок та етична відповідальність? У коло цих та багатьох інших етичних питань, парадоксів, колізій пропонуємо зануритися разом з видатними філософами (від Сократа, Платона, Арістотеля, Канта, Ніцше до авторів найсучасніших етичних пропозицій, таких, наприклад, як проект “Animal Liberation” та практика боротьби за етичні права тварин П. Сінгера. Ми також познайомимось з основами біоетики та нейроетики.

ОСНОВИ ЛОГІКИ

(к.філос.н., доц. Готинян-Журавльова В.В.)

Мова тісно пов'язана з мисленням. М. Цицерон вважав, що слова від думок, як тіло від душі, неможна відділити не забравши життя у того і у іншого. Східний філософ Аль-Фарабі підкреслював, що граматики надає закони для слів, які розуміє той чи інший народ, а логіка надає загальні правила, які будуть використовуватися усіма народами. Логіка є наукою про форми і закони правильного мислення, які ведуть до істинного висновку.

Основною метою викладання курсу «Основи логіки» є формування логічної культури мислення, розвиток та вдосконалення у студентів практичних навичок логічно правильно міркувати, критично мислити і застосовувати ці знання на практиці. Формальна класична логіка досліджує і формує правильне мислення, яке має фундаментальне значення для розвитку інтелекту. В процесі вивчення курсу «Основи логіки» Ви оволодієте не лише дедуктивним, а й індуктивними, традуктивними способами мислення, навчитеся застосовувати їх. Ознайомитеся з законами логіки (закон тотожності, закон протиріччя, закон виключного третього, закон достатньої підстави), навчитеся їх застосовувати і не порушувати у Ваших власних міркуваннях

та знаходити помилки у міркуваннях інших. Особливо звертається увага на логічні помилки, які найчастіше зустрічаються в процесі мислення.

До курсу включені елементи теорії аргументації, вивчення якої надасть можливість правильно доводити свою точку зору і спростовувати точку зору Вашого супротивника у будь-якій суперечці. Також розглядаються хитрощі, які можуть бути застосовані у суперечці, хитрощі, які є допустимими, і хитрощі, які не можна застосовувати у суперечці. Курс складається з трьох змістовних модулів і є повністю забезпеченим необхідною літературою.

ЕПІСТЕМОЛОГІЯ

(к.філос.н., доц. Готинян-Журавльова В. В.)

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Епістемологія» є наукове знання, аналіз критеріїв науковості, концепції росту наукового знання, аналіз сучасних наукових концепцій і теорій, вивчення методів отримання і подальшого аналізу наукових знань, розв'язання проблеми істинності наукового знання, можливостей інтуїтивного отримання знань.

Курс «Епістемологія» є одним з тих курсів, який аналізує наукове знання, формує світогляд людини. Серцевиною курсу є вивчення та аналіз знання, пізнання та його форм; сателітів знання, таких як наукова віра, розуміння, думка, переконання, передбачення; розгляд особливостей, характерних ознак знання. В рамках курсу розглянуто виникнення науки як соціального інституту, що допомагає визначити мету науки. В курсі «Епістемології» також розглядається співвідношення чуттєвих і раціональних форм пізнання та їх використання в подальших наукових дослідженнях. В рамках курсу розглядається питання про істину, концепції істини; питання відносності знання та об'єктивної та суб'єктивної відносності знання. Курс «Епістемології» має вчити і допомагати студентам аналізувати знання, які вони отримують в рамках курсу «Загальної філософії» та інших курсів. Серед питань, що розглядаються «Епістемологією», первинним не є питання про природу буття, а питання про можливість обґрунтування наших уявлень про природу буття, не питання про те що таке людина, а то яким чином вона отримує свої знання і яким чином розуміє світ, якими є передумови будь-якого знання.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Форми знання та концепції росту наукового знання
2. Сателіти знання. Шляхи досягнення істинного знання. Проблема істинності результатів наукового дослідження.

«РЕЛІГІЄЗНАВСТВО»

(к.ф.н., доц. Мартинюк Е.І.)

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Релігієзнавство» є релігія як соціокультурний феномен. На основі наукових принципів ставлення до релігії, церкви, богослов'я і віруючих,

курс “Релігієзнавство” покликаний формувати власну позицію у ставленні до світової духовної культури, її цінностей. Завдяки йому студент зможе дотримуватися вимог українського законодавства «Про свободу совісті та релігійні організації», розрізняти особливості конфесійної діяльності релігійних організацій аби підтримувати ті заходи, які спрямовані на відродження духовної культури української нації, на діалог і співробітництво віруючих і невіруючих в ім'я розвитку національної культури.

Завданням є розуміння основних релігійних конфесій, історії розвитку релігійних уявлень; загальне уявлення про філософію релігії, соціологію релігії, психологію релігії, а також про основні напрямки релігійної філософії, про традиції вільнодумства в духовній культурі та основні форми вільнодумства, про свободу совісті. На вивчення навчальної дисципліни відводиться годин – 105 годин, що становить 3,5 кредитів ЄКТС.

Програма курсу складається з таких змістових модулів:

- Змістовий модуль 1. Релігія як соціальне явище
- Змістовий модуль 2. Релігія в історії суспільства.
- Змістовий модуль 3. Релігія в сучасному світі.

«ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЯ»

(к.ф.н., доц. Мартинюк Е.І.)

Метою викладання “Філософії релігії” є ознайомлення студентів з багатим надбанням філософської думки в царині раціонального осмислення важливіших феноменів релігійного життя як в історії філософії так і сучасного філософського дискурсу. У результаті вивчення даного курсу студент буде знати: методологічні засади філософії релігії як релігієзнавчої дисципліни; основні концепти філософії релігії в їх історичному контексті; докази буття божого в світі філософського розгляду; специфіку і функції релігійної філософії. Буде вміти: аналізувати філософські тексти з точки зору виявлення в них проблемних питань, які мають відношення до філософії релігії як в експліцитному так і в імпліцитному її розумінні. На вивчення навчальної дисципліни відводиться годин – 105 годин, що становить 3,5 кредитів ЄКТС

ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

(к.ф.н., доц. Петриківська О.С.)

Світова філософія знає про наше Я та його проблеми те, що треба знати обов'язково. Курс пропонує студентам знання з еволюції філософських вчень про людину і має на меті сформулювати в них розуміння особливостей філософського підходу до проблеми людини, її постановки та варіантів рішення. Через вивчення першо- і второджерел, ми сподіваємося намітити деякі з провідних теорій, подумати про них у порівнянні з і в світлі того, що ми вже знаємо про себе и про людей взагалі. Курс допомагає усвідомити значення сучасного антропологічного ренесансу у філософії та гуманітаристиці. Чи допоможуть прочитані в курсі

тексти реалізувати заклик «Пізнай себе»? Чи збігається пізнання з самовдосконаленням? Так, навіть якщо їх автори будуть стверджувати, що людині більш важливо не пізнати себе, а відійти від себе в бік. У всякому разі, філософія людини намагається повернути людину до суворості її долі. Вона спробує довести існування людини в умовах проголошених проєктів «смерті людини», «постлюдського майбутнього», «трансгуманізму».

ЕСТЕТИКА

(к.ф.н., доц. Петриківська О.С.)

У сучасну епоху естетика принципово змінює своє положення. Естетизацію вважають ведучим принципом сучасної культури і принципом руху від модерну до постмодерну. Мова не йде тільки про поверхневу естетизацію. Спостерігається естетизація свідомості. В цих умовах естетичне знання активно трансформується. Для розуміння цих процесів треба починати з класичного розуміння естетики. Даний курс допоможе розібратися з логікою розвитку естетичної думки. Студенту пропонується засвоїти інструментарій для теоретичного осмислення та інтерпретації естетичного досвіду класичної та посткласичної культури.

ІСТОРІЯ РЕЛІГІЙ

(к.ф.н., доц. Петриківська О.С.)

В реальній дійсності існує не "релігія", а різноманітні "релігії", в чомусь подібні, а в чомусь ні, причому часом досить істотно. Вони знаходять вираз в конкретних ритуалах, обрядах, релігійних практиках. З їх допомогою люди долали самотність, горе і смерть. Освоїти величезний досвід духовних пошуків людства допоможе курс «Історія релігій». Головна увага приділяється релігіям, які відіграли важливу роль в історії світової культури. Курс дозволяє поглибити знання конкретних релігій, їх віросповідальних доктрин і культу, опису деяких важливих віх історії окремих релігійних течій. Вивчення курсу дозволяє не тільки глибше зрозуміти феномен релігії і її місце в суспільному житті, а й сприяє оволодінню мистецтвом розуміння інших людей.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ

(к.ф.н., доц. Петриківська О.С.)

Мета курсу - ознайомлення студентів з основними поняттями та напрямками культурологічної антропології – науки, яка досліджує формування та розвиток людської культури, загальні проблеми культурного розвитку людства, концентрує увагу на взаємовідносинах людини та культури. Після вивчення курсу студенти мають уявлення про розвиток культури в усіх її аспектах (спосіб життя, світогляд, менталітет, національний характер, матеріальні атрибути) та можуть використовувати антропологічні теорії в практиці. В рамках культурної антропології активно формується затребуване сучасністю вміння «бачити очима іншого». Отримані знання формують у студентів вміння передбачати і запобігати можливим конфліктам культур і

допомагають виробити почуття поваги (принаймні, толерантність) до інших культур. В рамках вивчення курсу студенти проводять власне антропологічне дослідження.

ОСНОВИ СИСТЕМНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(к.ф.н., доц Райхерт К. В.)

Системні дослідження – це сукупність філософських і наукових напрямків вивчення об'єктів пізнання як систем, починаючи від загальної теорії систем і закінчуючи кібернетикою. Запропонований курс акцентує свою увагу лише на одній із форм системного дослідження – загальній теорії систем, точніше – на параметричній загальній теорії систем, створеної видатним українським філософом А. І. Уйомовим.

СУЧАСНА ЗАРУБІЖНА ФІЛОСОФІЯ

(к.ф.н., доц Райхерт К. В.)

Курс знайомить з основними напрямками та концепціями західної філософії XIX, XX та початку XXI століття – починаючи з так званої «некласичної філософії» (А. Шопенгауер, С. К'єркегор, К. Маркс тощо) та закінчуючи «філософією постмодерну» (С. Жижек, Дж. Агамбен тощо).

ФІЛОСОФІЯ МАРКСИЗМУ

(к.ф.н., доц Райхерт К. В.)

Марксизм є впливовим методом аналізу соціальної дійсності (в широкому значенні), який використовується в низці соціальних і гуманітарних наук. Особливу роль марксизм відіграє в межах філософії як ряд філософських концепцій і напрямків: вчення К. Маркса, класичний марксизм (Ф. Енгельс), австромарксизм (М. Адлер, О. Бауер, К. Реннер), марксизм-ленінізм, «західний марксизм» (М. Вебер, Д. Лукач, К. Корш, А. Грамші), неомарксизм (Франкфуртська школа, Будапештська школа, фрейд-марксизм, екзистенціалістський марксизм, структуралістський марксизм, феноменологічний марксизм, Школа «Праксис» тощо), постмарксизм (аналітичний марксизм, Есеєкська школа дискурс-аналізу, марксистська герменевтика, спекулятивний реалізм тощо).

ФІЛОСОФІЯ СХОДУ

(д.ф.н., проф. Секундант С.Г.)

Даний курс лекцій призначений для студентів першого курсу і є свого роду введенням у філософію. Знання східної філософії не тільки розширює наш кругозір і збагачує нашу систему цінностей, а й вчить принципово іншому способу філософствування. Цей курс має не тільки історичне, але й систематичне значення: він розкриває специфіку східного погляду на релігію і філософію. Якщо про релігійні уявлення древніх єгиптян, греків, римлян та інших народів ми маємо розрізнені і не зовсім достовірні свідчення, які дозволяють нам будувати лише гіпотези, то індійська культура змогла практично повністю зберегти літературні пам'ятники своєї

релігійно-філософської думки. Це дозволяє з досить високим ступенем достовірності реконструювати логіку розвитку релігійно-філософської думки Стародавньої Індії та визначити її сутність. Тому предметом даного курсу лекцій є переважно індійська та китайська філософії. Особлива увага в курсі приділяється таким питанням, як формування релігійної свідомості і філософії в Стародавній Індії. Основне завдання курсу полягає не стільки в тому, щоб дати студентам загальне уявлення про філософські школи Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю, скільки ввести їх в філософську проблематику і ознайомити з основними категоріями східної філософії.

НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ

(д.ф.н., проф. Секундант С.Г.)

Загальноновизнано, що німецька класична філософія є вершиною європейської філософії. З метою більш досконалого вивчення її специфічних рис в курсі простежується логіка формування та подальшого розвитку німецької ідеалістичної філософії починаючи з трансцендентального критицизму Канта і кінчаючи абсолютним ідеалізмом Гегеля. Особлива увага приділяється реконструкції історико-філософського контексту, у рамках якого вона формувалася, а також аналізу аргументів, які висувалися класиками німецької філософії в підтримку своїх поглядів. Поряд з такими традиційними фігурами німецької класичної філософії, як Кант, Фіхте, Шеллінг і Гегель, розглядаються також Х. Вольф, І.М. Тетенс, К.Л. Рейнгольд, Ф.Г. Якобі, Я.Ф. Фриз та інші. Особлива увага приділяється гносеологічній, методологічній та соціально-етичній проблематиці, зокрема проблемі пізнаваності світу, ідеї критичного методу та системи, а також проблеми суб'єкта і свободи. Цей курс має сприяти більш глибокому усвідомленні європейської ідеалістичної традиції взагалі, її основних принципів та проблематики. Він спрямований перш за все на розвиток у студентів здатність критично і творчо мислити, а також вміння аргументувати свої думки.

«ФІЛОСОФІЯ»

(к.ф.н., доц. Старовойтова І.І.)

Предметом вивчення курсу «Філософія» є: засвоєння загальних закономірностей розвитку буття, відношення людини до світу, проблеми пізнання, смислу життя людини, мети, ідеалів та цінностей суспільства; світ у найбільш загальних закономірностях, що розглядається під кутом зору суб'єктно-об'єктного відношення, філософська культура як спосіб осмислення об'єктивної та суб'єктивної реальності в її соціально-історичних засадах, проблематиці, провідних методологічних принципах та інтерпретаційних можливостях. Філософія розглядається як дискурсивна практика, яка походить від специфіки і конкретно-історичних форм освоєння світу людиною і водночас характеризується відносною автономією від цивілізаційного процесу, в якості царини свободи людського духу. З огляду на це, до предметної сфери дисципліни входять питання щодо сенсу і специфіки філософського пізнання, його призначення, фундаментальних філософських учень.

Після вивчення курсу студент зможе: застосовувати філософські засоби пізнання, методологічні засади культури, науки й техніки до аналізу проблемних ситуацій і вибору оптимальних рішень у професійній та соціальній галузях життєдіяльності; аналізувати явище і процеси природи, події громадського життя, власні ціннісні орієнтації, соціальні настанови, життєві плани і самосвідомість, досягнення науки, техніки і культури взагалі, з точки зору сучасних філософських концепцій; оцінювали свої ідеї та вчинки, явища і процеси духовного життя з позицій гуманістичної моралі та естетики; приймати участь і відстоювати свої переконання в дискусіях; використовувати практичні навички самовизначення у світоглядних позиціях, захисту своїх переконань, культури спілкування, інтелектуальної взаємодії з колегами. працювати з філософськими текстами, аналізувати їх відповідно до вимог курсу «Філософії».

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 135 годин, що становить 4,5 кредитів ЄКТС. Програма курсу складається з таких змістових модулів:

1. Становлення та розвиток філософії.
2. Основи філософського розуміння світу.
3. Соціальна філософія.

«ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ УКРАЇНИ»

(к.ф.н., доц. Старовойтова І.І.)

Предметом вивчення курсу «Історія філософії України» є зародження, закономірності та етапи розвитку філософських ідей в культурі українського народу. Історія філософії України є сферою, де відтворюється розвиток духовності народу, реконструюється дух нації. У цьому розумінні історії філософії належить головне місце у комплексі наук, покликаних реалізувати відродження духу українського народу.

У результаті вивчення курсу студент зможе: критично ставитися до негативних світоглядних стереотипів в галузі досліджень з історії філософії України; орієнтуватися в зміні найважливіших парадигм мислення на головних етапах поступу української історії; застосовувати методологію вивчення історії філософії України в дослідженнях суспільних і духовних процесів, що відбувалися в інших галузях духовного виробництва; ставитись до подальшого розвитку філософії з позиції гуманізму і плюралізму; краще розуміти сучасний етап духовного розвитку в Українській державі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин, що становить 6 кредитів ЄКТС. Програма курсу складається з таких змістових модулів:

1. Особливості філософської думки Київської Русі.
2. Ідеї гуманізму та реформації в українській культурі. Острозький центр, братські школи. Філософія українського бароко. Києво-Могилянська академія як перший в Україні центр професійної філософії.

3. Український романтизм. Київська релігійна філософія. Кирило-Мефодіївське товариство.
4. Філософія в Україні кінця XIX-XXI ст.

«СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ»

(к.ф.н., доц. Старовойтова І.І.)

Предметом вивчення курсу «Соціальна філософія» є суспільство, взяте у взаємодії всіх його сторін, тобто як цілісна соціальна система, а також закони функціонування і розвитку суспільства. Це означає, що соціальна філософія розглядає і пояснює різні суспільні явища та процеси на макрорівні, тобто на рівні всього суспільства як соціальна системи, яка саморозвивається і самовідтворюється. Її, в першу чергу, цікавлять не стільки специфічні особливості, скажімо, економічних, політичних або ж духовних явищ - це головним чином предмет інших наук, скільки їх місце в цілісній структурі суспільства та роль, яку вони відіграють у його існування і розвитку. Соціальна філософія розглядає також взаємодії між собою різних суспільств. У полі її зору знаходяться і ті явища і процеси суспільного життя, які характеризують розвиток усього людства. У цьому випадку предметом соціальної філософії виступає історичний процес у його цілому, взаємодія його об'єктивних і суб'єктивних сторін, закономірності його розвитку.

Після вивчення курсу студент зможе: застосовувати філософські засоби пізнання, методологічні засади культури, науки й техніки до аналізу проблемних ситуацій і вибору оптимальних рішень у професійній та соціальній галузях життєдіяльності; аналізувати явище і процеси природи, події громадського життя, власні ціннісні орієнтації, соціальні настанови, життєві плани і самосвідомість, досягнення науки, техніки і культури взагалі, з точки зору сучасних соціально-філософських концепцій; оцінювали свої ідеї та вчинки, явища і процеси духовного життя з позицій гуманістичної моралі та естетики; приймати участь і відстоювати свої переконання в дискусіях; використовувати практичні навички самовизначення у світоглядних позиціях, захисту своїх переконань, культури спілкування, інтелектуальної взаємодії з колегами; розуміти відповідальність окремої особистості в історичному процесі та коректувати своє практичне відношення до життя; уявляти складність процесу пізнання суспільства та його протиріччя; працювати з філософськими текстами, аналізувати їх відповідно до вимог курсу «Соціальна філософія». На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин, що становить 6 кредитів ЄКТС. Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Суспільство як соціальне явище.
2. Людина, її діяльність та свідомість.

«СОЦІАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ»

(к.ф.н., доц. Тихомірова Ф.А.)

Здорове і гармонійне навколишнє середовище є предметом одного з основних прав людини. Сучасна інтеграція України в систему європейських держав потребує не лише економічної стабільності, а й гарантування екологічної безпеки, питання якої складають важливий пласт філософії екології. Сучасна екологічна ситуація вимагає від системи освіти нового рівня екологічних знань, екологічної культури.

Екологічна безпека суспільства нерозривно пов'язана з рівнем культури і вихованості людей у цьому суспільстві. Екологічна культура є однією з головних засад безпечного майбутнього нашої планети, однією з основ розбудови і національного прогресу України. Регуляторами динамічної цілісності в системі «суспільство-біосфера» мають стати екологічні знання, екологічне мислення, екологічна свідомість, екологічна відповідальність, які є складовими екологічної культури.

На Четвертій Конференції міністрів “Навколишнє середовище для Європи” в м.Оргусі (Данія) була підписана 35 державами, в тому числі Україною, Конвенція про доступ до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища. Болонський процес також вимагає підвищення ролі університетів в формуванні екологічної культури, упровадженні екологічної освіти і виховання населення.

Соціальну екологію вважають теоретичною базою для охорони природи і раціонального використання природних ресурсів. Викладання курсу “Соціальна екологія” дає можливість науково обґрунтованого інформування населення про стан довкілля, сприяє формуванню екологічної свідомості та екологічної культури студентської молоді, втіленню системних уявлень про навколишнє середовище та зв'язки у біосфері у діяльність майбутніх спеціалістів.

Відповіді на питання, які стоять перед соціальною екологією, стосуються кожного члена суспільства. Від нинішнього покоління залежить науковий і філософський пошук нових засад діяльності людини в природі, відповідальність за збереження довкілля.

Метою вивчення курсу «Соціальна екологія» є підвищення екологічної грамотності, формування екологічного мислення й екологічної культури. Подолання екологічної кризи залежить від трансформації способу буття людей. Проблеми екології, екополітики, біоетики складають значну частину нових перспективних напрямків досліджень – глобалістики та практичної філософії.

Молоді спеціалісти повинні свідомо оцінювати всі багатосторонні зв'язки між природою і суспільством, враховувати і прогнозувати віддалені наслідки їх порушення. Вивчення курсу дозволить застосовувати екологічні знання в майбутній професійній діяльності, роботі з інформацією про стан екологічної безпеки в Україні, сприятиме вихованню соціально-екологічної культури та поведінки кожного члена суспільства, усвідомленій участі в прийнятті та реалізації рішень щодо впливу на довкілля і запобігання його можливих негативних наслідків.

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ»

(к.ф.н., доц. Тихомірова Ф.А.)

Однією з найважливіших задач освіти є формування особистості, що з відповідальністю ставиться до свого життя, суспільства, довкілля. Тому формування філософської культури є важливим компонентом безперервної освіти. Філософія дозволяє проникати у сутність речей та явищ, обґрунтовувати власні ідеали та цінності, мати власну думку, що не залежить від стереотипів.

Закон України «Про освіту» дозволяє існування різних типів навчальних закладів, дає право родині вибирати навчальний заклад для дитини. Закон дозволяє навчальному закладу самостійно визначати зміст та засоби викладання. В навчальний процес вводяться нові галузі знань, нові філософські дисципліни: «Людина та суспільство», «Людина та світ», «Історія світової культури», «Історія релігій», «Етика», «Логіка», «Естетика», тощо. Відбуваються інтенсивні та екстенсивні зміни навчальних програм, в практику навчання вводяться інтегровані курси. Викладач одержав можливість вибирати програму та підручник з декількох альтернативних варіантів, оцінювати їх з позицій теорії методики викладання, створювати навчальні матеріали до занять. В цих умовах соціально-професійні функції вчителя ускладнюються, загострюються питання про методичну майстерність викладача, його здатність бути організатором навчального процесу, діяльності учнів, здійснювати перехід від школи запам'ятовування до школи мислення та дії. Майбутні спеціалісти повинні добре оволодіти класичними методичними положеннями та навиками, що дозволять досконало виконувати функції викладача філософських дисциплін.

Як педагогічна наука, методика викладання філософії (МВФ) є предметною дидактикою. Вона пов'язана з теорією виховання, загальною дидактикою, віковою психологією. МВФ зосереджує увагу на корекцію мети викладання філософії-виховання засобами предмету активної, ініціативної, відповідальної та творчої особистості, розвитку критичного мислення.

У результаті вивчення курсу студент повинен зрозуміти специфіку методики викладання філософії, сформулювати уяву про основні методи, які використовує сучасний викладач, про «технологію», як сукупність засобів підвищення ефективності навчання, проектування навчального процесу, яке має чітко визначений результат.

Результатом вивчення курсу є також: розуміння «відкритого», міждисциплінарного, інтегративного характеру гуманітарного знання, предметне розкриття цілісності й системності процесів викладання та виховання у навчальному процесі; на базі класичних філософських методів (дедукції, індукції, діалектики) практичне оволодіння сучасними методами філософського пізнання (феноменологічний, аналітичний, герменевтичний, психоаналітичний та ін.); виявлення та реалізація ефективних шляхів формування методичних вмінь та навичок; ознайомлення студентів з системою методичного забезпечення навчального процесу; формування у студентів «методичної установки»; осмислення навчального процесу з точки зору

ефективності його організації та використання методичних прийомів і засобів; освоєння студентами теоретичних знань з методики підготовки та проведення лекцій, уроків, семінарських та практичних занять, а також організації самостійної роботи студентів; формування практичних навичок з підготовки навчально-методичних матеріалів; підвищення загальноосвітнього і філософського рівня студентів; формування цілісного, концептуального бачення змісту філософії для розкриття та викладення розділів і тем дисципліни; формування світогляду і наукового та філософського способу осмислення проблем суспільного життя; формування логічних основ методики викладання філософських дисциплін; формування практичної здатності реалізації студентами наявних у них філософських знань у педагогічній роботі.

«ІСТОРІЯ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ»

(д.ф.н., доц. Шевцов С.П.)

Курс “Історія античної філософії” складається з двох частин, перша з котрих займає другий навчальний семестр, а друга частина – третій. Перша частина цього курсу присвячена виникненню та початковому етапу розвитку філософії давньої Греції до Платона включно і має деякі особливості, так саме, вона, з одного боку, спрямована на ознайомлення студентів з загальними положеннями античної культури та європейської культури взагалі, а також, начальним етапом становлення європейської філософії. З іншого боку, вона передбачає ознайомити студентів з основою наукового дослідження філософії у гуманітарних науках, принципами використання джерел, та роботи по їх засвоєнню. Друга частина продовжує знайомство з філософією класичної доби та подальшим її розвитком та зв'язком з іншими сферами, галузями та напрямками людського пізнання, розкриваючи зв'язок між філософією і політичним устроєм, такими релігійними явищами як гностицизм, християнство тощо. В цілому цей курс починає вивчення історії всесвітньої філософії і виступає як фундаментальна дисципліна для всіх курсів, що вивчають історію та теорію європейської думки, наприклад, естетики, етики, релігієзнавства, історії вітчизняної філософії та інших. Досить багато дисциплін за спеціальністю та спеціальних курсів спираються на цей курс. Курс “Історія античної філософії” спирається на знання таких дисциплін, як “Основи філософії”, “Всесвітня історія”, “Історія релігії” “Історія всесвітньої літератури” та інших, що пов'язані з вивченням проблем підходів до загальних питань життя та методології пізнання.

ФІЛОСОФСЬКА ПРОПЕДЕВТИКА

(к.ф.н., доц. Тихомірова Ф.А.)

Що повинен знати студент-філософ I курсу? Для відповіді на це питання й був створений у 1995 році курс «Філософська пропедевтика» для першого набору студентів-філософів. З тих пір він викладається щорічно.

Цей курс - курс введення в життя студента; введення в життя студента Одеського національного університету; введення в життя студента-гуманітарія; введення в життя

студента-філософа; введення в філософію. Цей курс - так званого «диригентського» типу, коли провідний лектор запрошує для читання окремих лекцій різних викладачів. Курс включає кілька модулів.

Що таке філософія? Студенти, знайомляться із основами академічної культури та академічної доброчесності, важливим завданням курсу є формування у студентів усвідомлення, що академічна доброчесність – це не абстрактне поняття, що не має жодного відношення до реалій їхнього життя; що оволодіння навичками усного і писемного наукового мовлення, отримання вмінь для написання текстів, публічної презентації своїх думок є запорукою успішної кар'єри у будь-якій обраній майбутнім випускником сфері. Також, формування академічної культури у студентів почасти бачиться всього лиш як складова формування академічної культури у вищій школі, де усі учасники академічного процесу «адміністрація – викладач – студент» є пов'язаними між собою низкою взаємних зобов'язань, прав і обов'язків. Студенти вчаться. Студенти вчаться шукати літературу в бібліотеці, працювати з літературою, правильно цитувати й описувати літературу, оформляти письмову роботу, писати тези, реферат, курсову роботу. Частина занять проводиться в наукових бібліотеках міста.

Історія університету. Студенти слухають лекції в музеях на цю тему й пишуть тези. Зі студентами проводяться виїзні заняття в музеях та науково-дослідних підрозділах ОНУ, астрономічній обсерваторії.

Історія філософії в Одеському університеті має славетні традиції. Студенти слухають лекції на цю тему й пишуть тези.

Філософія у публічному просторі. Більшою чи меншою мірою наближаючись до публічного дискурсу в різні історичні періоди від Античності до сьогодення, на хвилі загальної тенденції популяризації науки та в контексті публічного повороту в соціально-гуманітарному знанні філософія набуває піку популярності серед широкого загалу на межі ХХ-ХХІ століть у світі та від початку другого десятиліття ХХІ століття в Україні.

Студенти знайомляться із специфічними формами філософських практик, спрямованими на переклад філософської рефлексії знання з академічної мови на мову публічних репрезентацій для представлення її широкому загалу непрофесіоналів у форматі публічних лекцій, відкритих дискусій, популярних книжок філософської тематики, тематичних теле- й радіопрограм тощо.

СПЕЦКУРС «КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОГО ПРИРОДОЗНАВСТВА»

(к.ф.н., доц. Тихомірова Ф.А.)

Наука - це не тільки сукупність знань. Науці можна учити як найцікавішій частини людської історії, яка швидко розвивається завдяки висуванню сміливих гіпотез, контрольованих експериментом і критикою. Викладена таким чином, тобто як частина історії «природничої філософії» і історії проблем і ідей, вона поступово стає основою нової вільної університетської

освіти, метою якої є підготовка людей, що могли б принаймні відрізнити шарлатана від фахівця. Найбільш загальне визначення: природознавство - наука про природу: сукупність природничих наук, узята як ціле одна з трьох основних областей людського знання (поряд з науками про суспільство і мислення).

Цей напрямок зв'язаний з вивченням особливостей мислення, інтелекту, свідомості і поведінки живих істот і насамперед людини. Результатами наукових досліджень є теорії, закони, моделі, гіпотези, емпіричні узагальнення. Усі ці поняття, кожне з яких має своє певне значення, можна об'єднати одним словом «концепції». До сучасного природознавства відносяться концепції, що виникли в ХХ столітті. Наука бурхливо прогресує, і наукові відкриття відбуваються на наших очах. Проте, не тільки останні наукові дані можна вважати сучасними, а всі ті, котрі входять у товщу сучасної науки, утворюють її наріжні камені, оскільки наука не складається з окремих, мало зв'язаних між собою теорій, а являє собою багато в чому єдине ціле, що складається з різних за своїм походженням частин. Актуальності даному навчальному курсу надає неможливість формування сучасної світоглядно-методологічної парадигми мислення без філософського теоретичного підґрунтя, необхідність аналізу нагальних проблем науки сьогодення засобами сучасної філософії. Курс є комплементарним до курсу епістемології.

ФІЛОСОФІЯ МІСТА (к.ф.н., доц. Тихомірова Ф.А.)

Вища освіта покликана не тільки надавати інформацію з певних галузей знань, виховувати навички дослідницької праці та комунікації, а й спонукати до безпосередньої творчості. Великою помилкою є стереотипний погляд на процес навчання як на таку собі чернетку, полігон підготовки до справжнього життя. Неповторність і захват моменту, усвідомлення себе «тут і зараз» - найбільш доречні ідеї для насичення освітнього процесу креативністю та спонтанного набуття досвіду. Великі перспективи для реалізації творчих інтенцій молоді надає сфера урбаністики, яка усе частіше запроваджується у навчальні програми через курси і спецкурси: «філософія міста», «соціологія міста», «семіотика простору», «антропологія міста», «урбанологія» тощо. Аналізуючи потенціал наукових дисциплін про місто, є сенс використовувати загальне поняття урбаністики як сукупності знань щодо міського середовища і специфіки життя міської людини Homo Urbanus.

Міста є субстратом сучасної цивілізації, тому вивчення цього феномену сьогодні представляється вкрай актуальним. Закономірності розвитку сучасної цивілізації неможливо знайти без соціально-філософського осмислення міста. Місто розглядається як світ людського буття, що проявляється у просторовому та часовому, світоглядному та ідентичністному, повсякденному та святковому, тілесному та артефактному вимірі.

Філософів усіх часів турбувала проблематика гармонійного розвитку суспільства, і перш за все - в рамках моделі існування спільноти людей у місті. Платон в праці «Держава», Кампанелла в роботі «Місто Сонця», Августин в «Градї Божому» вивчають тему ідеальної держави і поліса. Подальший розвиток філософської думки в цьому напрямку продовжують Х.Кокс і Р.Декарт.

Актуальність «urban studies» на теперішній час зумовлена новими викликами сучасності – розширення мегаполісів на технічному і кібернетичному горизонтах приводить до одночасного пригнічення внутрішнього світу людини-городянина, схематизації і примітивізації його мислення, а також звуження його реальних механізмів впливу на умови життя в місті.

Місто – це живий організм, який постійно змінюється. Сьогодні по всьому світу відбувається внутрішня міграція населення з малих поселень у великі міста, що спричиняє труднощі зростання міст. Європа додатково зіткнулась з проблемою біженців. Основні питання для всього світу і України в тому числі: в якому напрямку розвивати місто як основну культурну форму життєдіяльності населення, як будувати міську політику. Соціально-філософський аналіз феномену міста актуалізується українською дійсністю.

Недостатня розробленість теоретичних, соціально-філософських підвалин світового процесу урбанізації, його проблем, протиріч та тенденцій не дозволяють ефективно використовувати цей процес у розвитку нашої країни. Простір міста у філософському дискурсі набуває особливої уваги, значною мірою викликаною стрімкою урбанізацією та локалізацією у місті основних соціокультурних процесів. Урбанізація створює потенціал для економічного розвитку цивілізації, проте використання даного потенціалу може привести до отримання як користі, так і небажаних наслідків.

Мета курсу «Філософія міста» як навчальної дисципліни - ознайомити студентів з філософськими уявленнями від такої найважливішої культурний і соціальний феномен, яким є місто; дати систему знань про сучасний стан філософії міста; допомогти у виробленні цілісного погляду на місто як на єдність його субстратні, соціальних, культурних, символічних складових, використовувати цей погляд у своїй професійній та громадській діяльності.

Метою її викладання є розвиток критичного мислення з приводу різноманітних явищ міського середовища й формування навичок його застосування для здійснення комплексного аналізу міської повсякденності.

ФІЛОСОФІЯ ВІДРОДЖЕННЯ

(д.ф.н., доц. Довгополова О.А.)

Починається “літературним Ренесансом XIV ст.”: появою перших гуманістів, носителів секулярного світогляду. Відроджувані погляди стоїків, епікурейців, платоників співіснують зі схоластикою в університетах. На відміну від “Арістотеля з тонзурою”, ренесансний перипатетизм звертається до природи і набуває рис пантеїзму, що з’являється в середині XV ст. На півночі тоді ж виникає “християнський гуманізм” еразміанців, котрий передує Реформації. Відроджується скептицизм, відбувається “коперніканська революція”: зміна предмету й методів дослідження, поява натурфілософів XVI ст. На осягнення студентами другого курсу розмаїття доктрин даного періоду спрямовано цю дисципліну.

ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ

(д.ф.н., доц. Довгополова О.А.)

Розглядається творчий доробок мислителів, що створювали раціоналістичну метафізику XVII століття — і сенсуалістичну філософію XVIII століття (філософію Просвітництва в Європі й Америці). Обидва періоди Нової філософії мають своїх провідників: відповідно Декарта й Локка. Оптимістичний початок філософії Нового часу Декартом завершується скептицизмом Г'юма, без якого неможлива критична філософія Канта. Це час виникнення і поширення в — творчості Галілея, Декарта, Ньютона — механіцизму як першої наукової “парадигми”. Також це час утворення теорій держави і природного права: Гоббс, Локк тощо. Можна стверджувати, що світ було змінено саме за безпосередньої участі філософів-просвітителів.

МЕТАФІЗИКА

(доц. Райхерт К.В.)

Метафізика поряд з логікою і гносеологією є найважливішою складовою філософії. У пропонованому курсі обґрунтовується трактування метафізики як категоріального аналізу дійсності. Відкидається трактування метафізики як антидіалектичного методу пізнання. За основу береться проблематика, початок розробки якої покладено ще Аристотелем у “Метафізиці”.

ОСНОВИ ЛОГІКИ

(доц. Готинян-Журавльова В.В.)

Логіка – основна філософська дисципліна, що має своїм предметом вивчення мислення. Класична формальна логіка досліджує форми правильного мислення, що має фундаментальне значення для розвитку інтелекту. У курсі досліджується логічна будова думки, що досліджується у формі понять, суджень і умовиводів. Пропонуються елементи теорії аргументації. Особлива увага звертається на логічні помилки, що зустрічаються в процесі мислення.

ВІЗАНТИНІСТИКА: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

(к.ф.н., доц. Петриківська О.С.)

Візантиністика – це наука, яка вивчає історію та культуру Візантії. Ця країна вже давно не існує, але існують її образ і численні міфи, існує навіть мода на Візантію в сучасному світі. Даний спецкурс носить в цілому проблемний характер і може розглядатися як пропедевтика до сучасного вивчення історії візантійської культури та філософії. Його головне завдання - надати студентам знання про засади візантійської культури. Освоєння цієї задачі допоможе розглядати візантійські тексти (багато з яких вже добротньо описані філологами, істориками, мистецтвознавцями) в рамках широкого цілісного культурологічного і світоглядного контекстів. Досягнення цілісного образу візантійської культури з необхідністю вимагає

з'ясування специфіки православ'я - підстави візантійської культури. Спецкурс дозволяє подолати відносну ізоляцію візантійської теми в гуманітарній освіті і допомагає студенту замислитися, чи не є перебільшеною важливість вивчення Візантії для розуміння сучасної України.

РЕЛІГІЙНІ ПРАКТИКИ В ПОСТСЕКУЛЯРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

(к.ф.н., доц. Петриківська О.С.)

Релігія сьогодні є особистою справою кожного. У країнах з християнською традицією часто можна зустріти віруючих, які не сповідують свою релігію. Але прогнози про зникнення релігії до кінця XX століття зазнали краху. Навпаки, Європа і Америка зіткнулися з «релігійним бумом». У цих умовах питання про те, навіщо потрібна релігія, не втратило своєї гостроти. Чого можна очікувати від релігії? Що лежить в основі віри - несвобода, залежність, обмеженість або свобода, прагнення до вищого? Чи можливе «нормальне» суспільство без релігії? На лекціях спецкурсу розглядається існування релігії в умовах постсекулярного суспільства, історія та сучасність принципу світськості, оптимальні умови співіснування релігійного та секулярного, сучасний спектр досліджень релігійних практик. Слухачів очікує уточнення уявлень про зв'язок модернізації та секуляризації. Концепт «постсекулярне суспільство» прагне скоректувати класичні теорії секуляризації, окреслити новий ракурс та знайти новий ресурс релігійного в умовах секуляризації.